

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ПІВДЕННИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»

Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Одеса, 31 жовтня 2025 року)

*Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» О. В. Тодошчака
(наказ № 3110-44 від 02.10.2025 р.)*

Відповідальний редактор – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян Мінас Рамзесович**

Заступник відповідального редактора – завідувач кафедри Філософії права Юридичного факультету Близькосхідного університету (Кіпр), член-кореспондент Міжнародної академії порівняльного права **Дамірлі Мехман Алишах огли**

Заступник відповідального редактора – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» **Бехруз Хашматулла Набієвич**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набієвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Войтович Павло Петрович – PhD в галузі права, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23.
Тел. +38(048)719 8685.

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячується Міжнародному дню прав людини, який відзначається міжнародною спільнотою 10 грудня. **31 жовтня 2025 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2025. 219 с.**

© НУ «Одеська юридична академія», 2025
© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

Отже, можемо констатувати, що РЄ уже понад 75 років непохитно стоїть на сторожі захисту прав людини і від дня свого заснування неупереджено виконує поставлені завдання на основі європейських цінностей, а саме верховенства права, демократії та захисту прав людини. Ця Організація стала місцем не тільки розробки і прийняття важливих міжнародно-правових актів, а й безпосередньо бере участь у не тільки створенні, а й реалізації міжнародного компенсаційного механізму захисту прав жертв російської агресії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кузьма В. Ю. Внесок Ради Європи у підтриманні міжнародного правопорядку в умовах російсько-української війни. *Український часопис міжнародного права*. 2023. Спеціальний випуск присвячений 30-річчю Української асоціації міжнародного права. С. 177–183.
2. Відшкодування для України: моделі, перспективи, виклики. Аналітична доповідь / І. М. Городиський, М. В. Бем, С. Р. Косаревич, С. О. Верланов, Н. В. Василечко, А. А. Слюсар. Львів: Центр Дністрянського, 2023. 103 с. URL: https://dc.org.ua/uploads/material/war_reparations.pdf.
3. Resolution 2482 (2023). Legal and human rights aspects of the Russian Federation's aggression against Ukraine. Adopted by the Assembly on 26 January 2023 (7th sitting). URL: <https://pace.coe.int/en/files/31620/html>.
4. Resolution CM/Res(2023)3 establishing the Enlarged Partial Agreement on the Register of Damage Caused by the Aggression of the Russian Federation against Ukraine. Adopted by the Committee of Ministers on 12 May 2023 at the 1466th meeting of the Ministers' Deputies. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680ab259.
5. About Register of Damage for Ukraine. (RD4U). Official site. URL: <https://www.rd4u.coe.int/en/about-the-register>.
6. Frequently Asked Questions - Draft Convention Establishing an International Claims Commission for Ukraine. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal/draft-convention-establishing-an-international-claims-commission-for-ukraine>.
7. CM(2025)139-prov - [1537/10.1]. Ad hoc Committee on the Establishment of a Claims Commission for Ukraine (CAHEC) - Draft Convention Establishing an International Claims Commission for Ukraine. 1537th meeting. 17 September 2025. URL: <https://search.coe.int/cm/eng?i=0912594880286c68>.

Ключові слова: Рада Європи, Реєстр збитків, Міжнародна комісія з претензій, Компенсаційний фонд, захист прав людини, російська агресія, відшкодування шкоди.

Key words: Council of Europe, Register of Damage, International Claims Commission, Compensation Fund, human rights protection, russian aggression, compensation for damage.

Плотнікова Марія Володимирівна

кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства Сумського державного університету

ДІЯЛЬНІСТЬ РАДИ ЄВРОПИ У СТВОРЕННІ КОМПЕНСАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ, ЗАВДАНИХ ЗБРОЙНОЮ АГРЕСІЄЮ РФ

Рада Європи (далі – РЄ) є провідною регіональною організацією на європейському

континенті, діяльність якої присвячена захисту прав людини. РЄ ще до початку повномасштабного вторгнення РФ неодноразово розглядала питання пов'язані із захистом прав людини у зв'язку з анексією Криму. Парламентська асамблея РЄ та Комітет Міністрів ухвалили ряд резолюцій і заяв, в яких засуджувалася анексія та лунали заклики до поваги суверенітету України. Уповноважений РЄ з прав людини та Венеційська комісія готували моніторингові доповіді щодо ситуації з правами людини в Криму та на Донбасі, а також заяви щодо необхідності дотримання міжнародного права.

Після 24 лютого 2022 року досить швидко відбулася реакція РЄ на агресію РФ. Так, на підставі Рішення Комітету Міністрів РЄ від 25 лютого 2022 було негайно призупинено право представництва РФ у Комітеті Міністрів і в Парламентській асамблеї РЄ у зв'язку з її збройною агресією проти України [1]. Пізніше на підставі ст. 8 Статуту Ради Європи у березні 2022 року було ухвалено Рішення про припинення членства РФ у РЄ [2]. Окрім цього в межах РЄ неодноразово обговорювалися питання відповідальності РФ за воєнні злочини та створення механізмів документування й підготовки матеріалів для міжнародних трибуналів. Так, Парламентська Асамблея РЄ у своїй Резолюції 2482 (2023) про «Правові та правозахисні аспекти агресії Російської Федерації проти України» закликала держав-члени РЄ створити міжнародний механізм компенсації та, як перший крок, міжнародний реєстр збитків [3].

У травні 2023 року відбувся черговий саміт глав держав та урядів Ради Європи у Рейк'явіку. Учасники саміту ґрунтуючись на фундаментальних принципах РЄ (права людини, демократія, верховенства права) окрім інших питань порядку денного у Декларації ухваленій за результатами проведення заходу висловили солідарність з Україною, засудили агресію РФ, підтвердили підтримку суверенітету та територіальної цілісності України та обговорили необхідність створення механізмів відповідальності за злочини агресії. Так, у додатку до Декларації передбачено створення реєстру збитків, спричинених агресією РФ проти України, як крок до міжнародного механізму компенсації [4].

На основі цього рішення на 1466-му засіданні заступників міністрів була ухвалена Резолюція Комітету Міністрів РЄ про створення Розширеної часткової угоди про реєстр шкоди, завданої агресією Російської Федерації проти України [5]. Це рішення підтверджено Резолюцією CM/Res(2025)3 Комітету міністрів Ради Європи від 9 липня 2025 року, у якій затверджено Статут реєстру [6].

Положення щодо Реєстру шкоди, завданої агресією РФ проти України наразі містять правила, що регулюють подання, обробку та реєстрацію претензій, категорії вимог, що підлягають реєстрації, правила доступу до документів та інформації Реєстру шкоди, завданої агресією РФ проти України, форми заяв та правила для фізичних та юридичних осіб та держави Україна [7].

Наступним етапом створення компенсаційного механізму стало схвалення Комітетом міністрів Ради Європи 22 жовтня 2025 року проекту конвенції про створення Міжнародної комісії з врегулювання претензій для України. Конвенцію про створення Міжнародної комісії з претензій буде прийнято та відкрито для підписання на дипломатичній конференції в Гаазі 16 грудня 2025 року. Вона набуде чинності після 25 ратифікацій, за умови, що пов'язані з цим фінансові зобов'язання будуть достатніми для підтримки початкової роботи комісії [8].

У Преамбулі проекту Конвенції про створення Міжнародної комісії з врегулювання претензій для України (далі – Проект конвенції) [9] Комітет Міністрів посиляється на резолюцію Генеральної Асамблеї ООН ES-11/5 від 14 листопада 2022 року під назвою «Сприяння заходам з правового захисту та відшкодуванню збитків за агресію проти

України», в якій наголошувалося, що РФ має бути притягнута до відповідальності за будь-які порушення міжнародного права в Україні або проти України, включаючи відшкодування шкоди, завданої такими діями.

Проект конвенції передбачає створення Комісії із заяв, яка матиме право розглядати позови про відшкодування шкоди, збитків або шкоди, завданої міжнародно-протиправними діями, вчиненими РФ (ст. 3). Щодо питань фінансування присудженої компенсації та її виконання у ст. 21 наголошується, що РФ повинна нести правові наслідки всіх своїх міжнародно-протиправних дій, включаючи відшкодування шкоди, включаючи будь-яку шкоду, завдану такими діями. Тому очікується, що Російська Федерація фінансуватиме компенсацію, визначену та присуджену Комісією відповідно до цієї конвенції. При цьому на учасниць конвенції не покладатиметься обов'язку фінансувати компенсацію, визначену та присуджену Комісією.

У ст. 28 Проекту конвенції визначені умови членства РФ у конвенції, що передбачають визнання відповідальності за завдану шкоду, згоду на виконання рішень Комісії щодо компенсацій.

Комісія буде приймати заяви від фізичних та юридичних осіб або від держави України, які зазнали збитків чи шкоди внаслідок агресії. Передбачається, що Комісія продовжить роботу «Реєстру Збитків», який вже функціонує для збирання та фіксації інформації про збитки (ст. 25 проекту). Експерти заслуховуватимуть та розглядатимуть справи, оцінюватимуть розмір компенсації, а також будуть ухвалювати рішення щодо виплат або рекомендацій. Основою роботи Комісії мають бути принципи незалежності, неупередженості та об'єктивності.

Важливо згадати, що у межах діяльності РЄ було укладено Угоду між Україною та Радою Європи про створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України [10]. У ст. 37 цієї Угоди зазначається, що Спеціальний трибунал постановляє передати кошти, зібрані за рахунок штрафів або заходів конфіскації, міжнародному механізму, надаючи пріоритет створеному компенсаційному механізму. Інших джерел для фінансування компенсаційного механізму на цей момент не передбачено.

Підсумовуючи слід відмітити, що Комісія, діяльність якої передбачається розпочати після підписання та набрання чинності Проектом конвенції про створення Міжнародної комісії з врегулювання претензій для України, повинна стати другою частиною комплексного механізму компенсації, викладеного в Рейк'явікській декларації. Схвалення проекту конвенції Комітетом міністрів є ще одним важливим кроком у зусиллях Ради Європи, спрямованих на притягнення РФ до відповідальності за її агресивну війну проти України та забезпечення того, щоб агресор поніс правові та економічні наслідки завданої шкоди. Збір і систематизація великої кількості заяв про збитки, що дозволить подальше планування компенсаційних механізмів. Подальші дії у створенні компенсаційного механізму повинні бути спрямовані на ратифікацію конвенції, сприяння ратифікації іншими членами РЄ та провадити роботу з створення компенсаційного фонду. Наступним кроком має стати створення компенсаційного фонду, для якого слід передбачити джерела фінансування, щоб виплата компенсацій стала можливою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. CM/Del/Dec(2022)1426ter - 1426ter meeting, 25 February 2022 - Decisions adopted. URL: [https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%220900001680a5a3b6%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%220900001680a5a3b6%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22])
2. CM/Res(2022)2 - Resolution on the cessation of the membership of the Russian Federation to

- the Council of Europe (Adopted by the Committee of Ministers on 16 March 2022 at the 1428th meeting of the Ministers' Deputies).
URL: [https://pace.coe.int/en/files/31620/html](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEReference%22:[%22CM/Res(2022)2%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22],%22CoEIdentifier%22:[%22091259488025690a3. Resolution 2482 (2023) Parliamentary Assembly «Legal and human rights aspects of the Russian Federation's aggression against Ukraine»». URL: <a href=)
4. Reykjavik-Declaration - 4th Summit of Heads of State and Government of the Council of Europe (Reykjavík, Iceland, 16-17 May 2023) – Reykjavík Declaration - United around our values. URL: ([https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%22091259488025af4b%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}|](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%22091259488025af4b%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]}))
5. CM/Res(2023)3 - Resolution establishing the Enlarged Partial Agreement on the Register of Damage Caused by the Aggression of the Russian Federation against Ukraine (Adopted by the Committee of Ministers on 12 May 2023 at the 1466th meeting of the Ministers' Deputies). URL: [https://search.coe.int/cm/eng#{%22CoEIdentifier%22:\[%22091259488025ad1d%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm/eng#{%22CoEIdentifier%22:[%22091259488025ad1d%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]})
6. CM/Res(2025)3 - Resolution confirming the establishment of the Enlarged Partial Agreement on the Register of Damage Caused by the Aggression of the Russian Federation against Ukraine (Adopted by the Committee of Ministers on 9 July 2025 at the 1534th meeting of the Ministers' Deputies).
URL: [https://search.coe.int/cm/eng#%7B%22CoEReference%22:\[%22CM/Res\(2025\)3%22\],%22CoELanguageId%22:\[%22eng%22\],%22CoECollection%22:\[%22COE_DOC%22\],%22po%22:%7B%22ref%22:%22=%22%7D%7D](https://search.coe.int/cm/eng#%7B%22CoEReference%22:[%22CM/Res(2025)3%22],%22CoELanguageId%22:[%22eng%22],%22CoECollection%22:[%22COE_DOC%22],%22po%22:%7B%22ref%22:%22=%22%7D%7D)
7. Register of Damage for Ukraine. URL: <https://www.rd4u.coe.int/en/documents>
8. Committee of Ministers approves draft convention establishing an International Claims Commission for Ukraine. URL: https://www.coe.int/en/web/portal/-/committee-of-ministers-approves-draft-convention-establishing-an-international-claims-commission-for-ukraine?fbclid=IwY2xjawNoJIRleHRuA2FlbQIxMABicmlkETFiUXFZY0lFWWFjSDk2Tk1jAR6ShX36uNV76PIPLEQMroiPR8Jtkkf9M3taXaYH36s-NUXtt2aA4PTNXSlGig_aem_IBgt77eLDMiZQiCp3-Hbog
9. CM(2025)139-final - [1541/10.1] Ad hoc Committee on the Establishment of an International Claims Commission for Ukraine (CAHEC) - Draft Convention Establishing an International Claims Commission for Ukraine.
URL: [https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%22091259488028ffa9%22\]](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%22091259488028ffa9%22]).
10. Угода між Україною та Радою Європи про створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України. URL: <https://rm.coe.int/accord-et-statut-complet-ukraine/1680b66128>.

Ключові слова: Рада Європи, агресія РФ, компенсаційний механізм.

Key words: Council of Europe, Russian Federation aggression, compensation mechanism.

КАЧУРІНЕР В.Л.

Міжнародно-правова практика звільнення військовополонених.....116

Секція № 5

Міжнародні регіональні механізми захисту прав людини

СТОЙКО О.М.

Рішення ЄСПЛ щодо порушень прав людини у ході російсько-української війни.....120

ПРОЦЕНКО І.М.

Сучасна позиція Ради ООН з прав людини щодо односторонніх примусових заходів (на прикладі доповіді Спеціального доповідача).....122

КУЗЬМА В.Ю.

Компенсаційний механізм захисту жертв російської агресії в рамках Ради Європи: елементи та реалізація.....125

ПЛОТНІКОВА М.В.

Діяльність Ради Європи у створенні компенсаційного механізму відшкодування збитків, завданих збройною агресією РФ.....127

МІЩЕНКО І.В.

До питання перегляду постанов у справах про порушення митних правил у разі встановлення ЄСПЛ порушення міжнародних зобов'язань України.....131

РАЗДОРЖНИЙ Г.Ю.

Міграційна криза в Європейському Союзі : проблеми та перспективи вирішення.....133

Секція № 6

Захист прав найбільш вразливих груп населення

СІНЬОВА Л.М.

Щодо надання одноразової грошової допомоги учням перших класів в 2025 році.....135

МАНУЇЛОВА К.В.

Забезпечення рівності для груп із особливими потребами в умовах надзвичайних ситуацій.....137

TAYLOR A.V.

A few thoughts on the barriers to women's legal empowerment in islamic states.....140

ЖАКУН М.Ю.

Репатріація депортованих дітей у міжнародному праві: від нюрнберзької доктрини до гаазьких механізмів.....142

Секція № 7

Імплементація норм міжнародного права прав людини в національне законодавство України

МІНЧЕНКО Д.А.

Виконання рішень ЄСПЛ як індикатор правової зрілості держави: досвід України.....147